

WAT EUROPA WERKELIJK DOET

EEN KRITISCH BOEKJE OVER DE EU

Comité Ander Europa

ANDER
EUROPA

Wat Europa werkelijk doet

Een kritisch boekje over de EU

Colofon

'Wat Europa werkelijk doet' is een uitgave van het Comité Ander Europa. Deze uitgave is een onderdeel van het project 'Een ander Europa is mogelijk' dat gesubsidieerd wordt door het Europafonds van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

Aan deze brochure werkten mee:
*Guus Geurts, Roeline Knottnerus,
Piet van der Lende, Peer de Rijk,
Wilbert van der Zeijden*

Tekeningen:
Abraham Vega en Len Munnik

Foto's:
*istockphoto.com, Guus Geurts en
Map van der Wilden*

Samenstelling en redactie:
Willem Bos

Tekstcorrectie:
Map van der Wilden

Vormgeving:
Jan Abraham Vos

Oplage: 5.000

Ander Europa

Het Comité Ander Europa is ontstaan uit de campagne tegen de Europese grondwet bij het referendum in 2005. In deze campagne bleek dat de Nederlandse bevolking - in tegenstelling tot waar vaak van wordt uitgegaan - wel degelijk geïnteresseerd is in de Europese politiek en daar een kritische mening over heeft. Het referendum kende een grote opkomst en een ruime meerderheid zei nee tegen de grondwet.

Uit wetenschappelijk onderzoek¹ naar de achtergrond van het stemgedrag blijkt dat een ruime meerderheid van de Nederlandse bevolking voor Europese integratie en voor het EU-lidmaatschap is. Maar men is ontevreden over het democratische en sociale karakter van de huidige Europese Unie. Voor verschillende organisaties die actie hadden gevoerd tegen de grondwet was de uitslag van het referendum reden om zich aan te sluiten bij het samenwerkingsverband 'Ander Europa', met de bedoeling om gezamenlijk een visie op een ander Europa te ontwikkelen en te werken aan het tot stand komen daarvan.²

De afgelopen jaren zijn door Ander Europa verschillende activiteiten ondernomen. Zo werden verschillende publicaties uitgebracht, waaronder een brochure onder de titel 'Een Ander Europa is mogelijk'. We organiseerden discussiebijeenkomsten en namen het initiatief voor een petitie voor een referendum over het nieuwe Europese verdrag. Ook leverden we in diverse media bijdragen aan de discussie over de toekomst van Europa. Internationaal werken we samen met gelijkgezinde organisaties elders in Europa, onder andere via de netwerken van Attac en de Euromarsen. Voor meer informatie: www.andereuropa.nl.

¹ Zie bijvoorbeeld: "Nederlanders en Europa, het referendum over de Europese grondwet", Kees Aarts en Henk van der Kolk, 2005, Uitgeverij Bert Bakker Amsterdam. ISBN 90 351 29067.

² Dit waren het Comité Grondwet Nee, Stichting voor een Sociaal Europa (Euromarsen), Eurodusnie, Campagne tegen Wapenhandel, Stichting Zora, XminY Solidariteitsfonds, Transnational Institute (TNI) en Attac Nederland. In 2008 werd het Comité Grondwet Nee omgevormd tot Comité Ander Europa om zo het werk van Ander Europa met een duidelijke rechtspersoon voort te kunnen zetten.

Inhoud

Inleiding	3
Hoe Europa werkelijk functioneert	4
Van grondwet tot verdrag van Lissabon	5
Global Europe - Competing in the World	8
Het Europese energie- en klimaatbeleid	11
Europa en de afbraak van de sociale zekerheid	15
De stille militarisering van Europa	17
Het Europese landbouwbeleid: van voedselzekerheid naar concurrentie op de wereldmarkt	20
Het Europa dat wij willen	23

Inleiding

Wie informatie zoekt over de Europese Unie en haar politiek vindt een zee aan materiaal. Op allerlei websites en in brochures en publicaties wordt aandacht besteed aan de Unie en haar werkzaamheden. Voor het grootste deel worden die publicaties en websites direct of indirect gefinancierd door de Europese instellingen en de nationale regeringen. Die besteden enorme bedragen aan het uitdragen van het werk van de EU. Alleen al in Nederland gaat het om enige miljoenen euro's per jaar. Na de referenda in Frankrijk en Nederland waarin de Europese grondwet met een ruime meerderheid door de kiezers werd afgewezen, zijn die uitgaven nog aanzienlijk gestegen.

Kritische informatie over de EU is veel moeilijker te vinden. De overvloedige nationale en Europese subsidiestromen worden daar niet of nauwelijks aan besteed.¹ Deze publicatie vormt een uitzondering op de regel. Ondanks de kritische instelling tegenover de huidige Europese Unie wordt hij toch betaald uit het Europafonds. Dat hebben we vooral te danken aan de pers. Een eerste aanvraag van Ander Europa in 2006 voor een subsidie uit het fonds werd door het ministerie afgewezen. Na publicaties in de

media² waaruit bleek dat niet alleen onze aanvragen maar die van alle kritische organisaties systematisch werden afgewezen, ontvingen we een uitnodiging van het ministerie van Buitenlandse Zaken om eens te komen praten. In dat gesprek werd ons uitgelegd dat men het betreunde dat in de media het beeld was ontstaan dat het Europafonds niet openstond voor kritische geluiden. Ons werd duidelijk gemaakt dat een - niet te omvangrijk - project van ons gesteund kon worden. Zo werd het ons mogelijk om deze brochure te maken en te verspreiden.

Wat Europa werkelijk doet

We hebben deze uitgave de titel gegeven: 'Wat Europa werkelijk doet'. Naar onze mening wordt vaak een

² Zie bijvoorbeeld: http://www.nrc.nl/binnenland/article708414.ece/Het_ondersfonds.

veel te positief beeld gegeven van de rol van de huidige Europese Unie op vele gebieden. Daarom belichten we in deze publicatie een aantal beleidsterreinen waarop Europa actief is. Zo vindt u artikelen over de militaire politiek van Europa, de handelspolitiek, de energiewetgeving, de landbouwpolitiek en de sociale politiek. Deze stukken zijn allemaal geschreven door mensen met een grote deskundigheid op het betreffende vlak, die zich er al jaren mee bezig houden. Gezien de beperkte omvang van deze publicatie kunnen deze stukken niet meer zijn dan een introductie in de materie. Onderaan ieder artikel geven we dan ook bronnen waar u meer informatie kunt vinden.

Daarnaast geven we in deze brochure meer algemene informatie over Europa en gaan we in op de gang van zaken met de Europese grondwet.

We hopen met deze uitgave de kritische discussie over de Europese Unie te stimuleren en houden ons voor reacties aanbevolen. Voor adresgegevens zie de colofon op pagina 2. Tot slot wijzen we er op dat de auteurs van de afzonderlijke artikelen alleen verantwoordelijk zijn voor hun eigen bijdrage aan deze brochure.

¹ Zo is bijvoorbeeld via het Europafonds van het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken in de afgelopen twee jaar vijf miljoen euro subsidie gegeven aan maatschappelijke organisaties om het debat over Europa te stimuleren. Nog geen 2% daarvan kwam terecht bij organisaties die kritisch staan ten opzichte van de huidige EU en haar politiek. De rest ging naar pro-EU-organisaties en mediaproducties. Een deel van het geld uit het Europafonds werd 'onzichtbaar' besteed. Dat wil zeggen: het ging naar producties waarin niet vermeld werd dat ze (mede) door het ministerie van Buitenlandse Zaken waren betaald.

Hoe Europa werkelijk functioneert

Veel regels waar wij direct of indirect mee te maken hebben komen uit Europa. Europa wordt dan ook vaak omschreven als het vierde bestuursniveau, naast de gemeente, de provincie en het rijk. Veel mensen trekken daar de conclusie uit dat het in Europa wat betreft besluitvorming en democratie wel ongeveer net zo zal gaan als op die andere niveaus. Dat is een misverstand. In de EU missen bepaalde elementaire democratische regels en is de besluitvorming ondoorzichtig, waardoor grote internationale bedrijven een enorme invloed hebben.

Op de drie landelijke niveaus in Nederland is de besluitvorming in principe zo geregeld dat de beslissende stem uiteindelijk ligt bij het direct door de burgers gekozen orgaan (gemeenteraad, provinciale staten en parlement)¹. Als 76 leden van de (150 leden tellende) Tweede Kamer iets vinden en bereid zijn om hun poot stijf te houden, krijgen ze hun zin. Met 76 stemmen kunnen ze een minister of desgewenst de hele regering naar huis sturen. De ministers moeten de steun hebben van de meerderheid van het parlement. Hetzelfde geldt voor de leden van de uitvoerende macht op het vlak van de gemeente (de wethouders) en de provincie (Gedeputeerde Staten).

Het Europees Parlement

In de Europese Unie is die doorslaggevende rol van het parlement er niet. De uitvoerende macht in de EU is de Europese Commissie. Die wordt samengesteld uit leden voorgedragen door de verschillende landen. De voorzitter van de Europese Commissie wordt voorgedragen door de Europese Raad, de vergadering van de Europese regeringsleiders. Het Europees Parlement moet instemmen met de benoeming van de commissie, maar ze kan geen individuele Commissieleden naar huis sturen.² Het parlement kan wel de hele commissie weg sturen, maar daarvoor is een tweederde meerderheid in het parlement noodzakelijk. Dat betekent dat in principe de Commissie aan het vertrouwen van éénderde plus I van de leden van het parlement voldoende heeft.

¹ Er is in het Nederlandse staatsbestel een aantal instellingen - zoals het koningschap, de burgemeester en de commissaris van de koningin - die hier een uitzondering op vormen. Maar dit zijn dan ook min of meer relikwieën uit een periode voor de parlementaire democratie.

² Er wordt vaak gesteld dat het Europees Parlement in de praktijk wel degelijk één Eurocommissaris weg kan sturen en daarbij wordt dan verwezen naar de Italiaan Buttiglione. Deze kandidaatcommissaris voor Justitie stond indertijd sterk onder druk vanwege zijn homofobe uitspraken. Door het Europees Parlement is toen gedreigd om - als voorzitter Barroso hem niet zou vervangen - de hele commissie weg te sturen.

Ook andere bevoegdheden die voor andere parlementaire organen vanzelfsprekend zijn, ontbreken bij het Europees Parlement. Zo kan ze zelf geen initiatieven nemen voor wetten en regelingen en ook heeft ze niet het laatste woord over de Europese begroting.³ Het Europees Parlement is het enige direct door de bevolking gekozen orgaan op Europees vlak. Toch heeft het slechts beperkte bevoegdheden. Het is slechts medewetgever samen met de Raad van Ministers.

Ondemocratisch en niet transparant

Die constructie van de EU leidt er toe dat de besluitvorming in de Unie niet erg democratisch en verre van transparant is. Het Europees Parlement is gedepoliteerd, er is geen sprake van fracties die de uitvoerende macht steunen versus oppositionele fracties. In het Europees Parlement wordt steeds gezocht naar zo groot mogelijke consensus op basis waarvan er zo nodig onderhandeld wordt met de Europese Raad. Een groot deel van de Europese besluitvorming wordt uitvoerig voorbereid in een of meerdere van de duizenden ambtelijke commissies.

Door de niet-transparante besluitvorming is de Europese Unie een walhalla voor lobbyisten. In Brussel lopen er dan ook vele duizenden rond. De overgrote meerderheid daarvan werkt voor het bedrijfsleven: voor bepaalde bedrijfstakken of voor afzonderlijke multinationale ondernemingen. Vaak wordt door lobbyisten geopereerd onder een dekmantel. Zo gaat onder de noemer 'patiëntenvereniging' vaak de farmaceutische industrie schuil.

Het is zeer gebruikelijk dat lobbyisten kant-en-klare wetsvoorstellen presenteren. Het is duidelijk dat bijvoorbeeld regelingen voor voedselzekerheid voorgesteld door de grote internationale zuivelindustrie toegesneden zijn op hun belangen en niet op die van de kleine producenten van boerenkaas en streekproducten. Die laatste leggen in Europa dan ook steeds meer het loodje omdat ze niet aan de regels voor 'voedselveiligheid' kunnen voldoen. (Terwijl we de grote problemen op het vlak van voedselveiligheid juist zien bij de grote industriële productie.)

Zo gaat het ook op andere terreinen. Het grote internationale bedrijfsleven heeft een zee van mogelijkheden om het beleid te beïnvloeden. Zwakkere partijen als de milieubeweging, de vakbeweging, organisaties van kleine boeren en producenten, consumentenorganisaties en dergelijke kunnen daar niet aan tippen. Het is dan ook niet verbazend dat het beleid van Europa heel vaak samenvalt met het belang van het grote bedrijfsleven. Zo functioneert Europa.

³ In geval van een verschil van mening over de begroting tussen het Europees Parlement en de Europese Raad moet er een meerderheid van tweevijfde zijn om de wil van het EP door te zetten.

Van grondwet naar Verdrag van Lissabon Hoe democratisch Europa werkelijk is

Op 1 juni 2005 konden de Nederlandse kiezers ja of nee zeggen tegen de Europese grondwet. Dit werd zo belangrijk gevonden dat er voor het eerst in Nederland een landelijk referendum werd gehouden. Een ruime meerderheid van de Nederlanders zei 'nee' tegen de grondwet, net als even daarvoor de Franse kiezers. Daarmee was de grondwet formeel van tafel. Maar ondertussen probeert men hem nu in een iets andere vorm gewoon door te voeren. Nu zonder referendum.

Willem Bos

De Europese grondwet was vooral bedoeld om het democratische gezicht van de Europese Unie op te poetsen. Europa (de EU) wordt door de bevolking gezien als een ondemocratisch, bureaucratisch en ondoorzichtig geheel. Daar wilde men wat aan doen door haar van een echte grondwet te voorzien. Tegelijkertijd konden dan een aantal aanpassingen in het functioneren van de Unie worden doorgevoerd. Veranderingen die noodzakelijk waren door de groei naar 27 leden. En als dan de bevolking in een referendum 'ja' zou zeggen, was er sprake van een echte democratische legitimering.

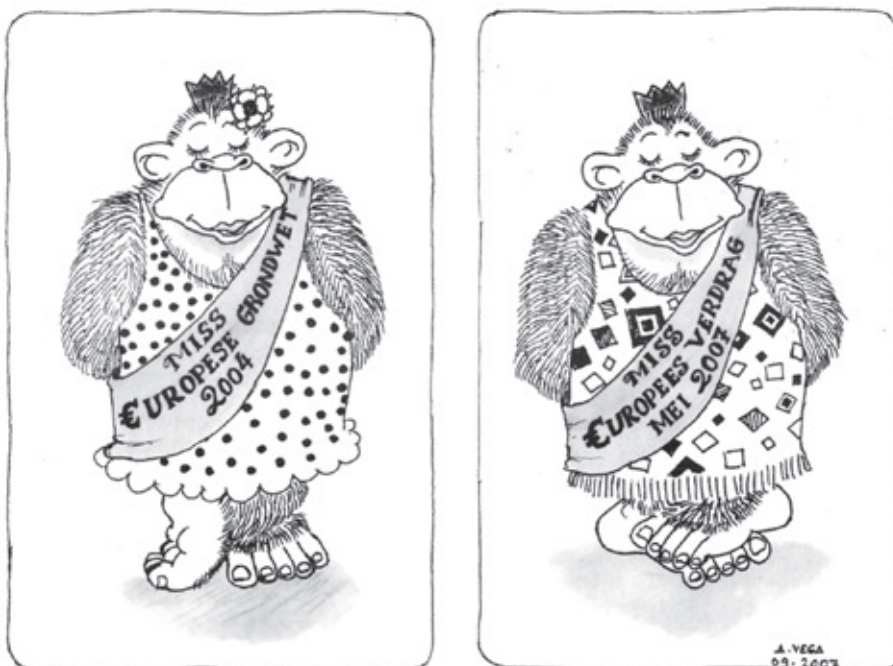
Het 'nee' in de referenda in Frankrijk en Nederland stak daar een stokje voor. Maar zo snel gaven de Europese leiders zich niet gewonnen. Onder voorzitterschap van Angela Merkel werd een nieuw verdrag in elkaar gezet dat niet meer de vorm van een grondwet heeft en ook niet die titel draagt, maar waarin verder alle essentiële elementen van de grondwet terug komen.

De herschreven grondwet

Het nieuwe verdrag wordt aangeduid als 'hervormingsverdrag'. Feitelijk gaat het om de wijziging cq.

aanpassing van de twee belangrijkste Europese verdragen: het Verdrag voor de Europese Unie en het Verdrag tot Stichting van de Europese Gemeenschap.

Het hele pakket telt honderden pagina's en omvat 296 wijzigingen van de bestaande verdragen. Daarnaast zijn er 12 protocollen en 51 verklaringen en annexen, die allemaal deel uitmaken van de verdragen en dezelfde wettelijke status hebben als de verdragen zelf. In tegenstelling tot de grondwet is er dus niet één doorlopende tekst, maar gaat het om toevoegingen op en veranderingen van bestaande verdragen.

De grondwet bestond uit drie delen. Deel I, waarin de waarden en doelen van de Europese Unie werden bepaald en de bevoegdheid van de verschillende organen werd vastgelegd, is helemaal terug te vinden in de nieuwe tekst. Zo vinden we daar weer de vaste voorzitter (gekozen voor tweeënhalf jaar met de mogelijkheid van één herverkiezing), het verminderen van het aantal Eurocommissarissen zodat niet ieder land meer een 'eigen' commissaris heeft, de aanstelling van een verantwoordelijke voor buitenlands beleid, de beperkte toename van terreinen waarop het Europees Parlement bevoegd is, enzovoorts.

De belangrijkste verandering is de terminologie. De verantwoordelijke voor het buitenlands beleid heet niet meer 'minister van Buitenlandse Zaken' maar 'hoge vertegenwoordiger', er wordt niet meer gesproken van 'Europese wetten' maar van 'verordeningen' en de Europese symbolen zoals de vlag en de hymne worden niet meer genoemd (maar blijven wel gewoon bestaan).

Deel II van de grondwet bevatte het 'Handvest voor de grondrechten'. Hier is geen letter aan veranderd. Het enige verschil is dat het nu niet meer een integraal onderdeel van het verdrag is maar dat er in het verdrag naar wordt verwezen. Aan de juridische status doet dat niets af.

Ook Deel III van de grondwet, over de politiek en het functioneren van de Unie, is geheel in het nieuwe verdrag terug te vinden, evenals Deel IV dat de mogelijke lidmaatschappen en terugtrekkingen van de lidstaten regelt.

De hoofdauteur van de grondwet, de voorzitter van de Conventie die haar opstelde, Giscard d'Estaing, vatte het zo samen: "De inhoud blijft nagenoeg hetzelfde, ze is slechts een beetje anders gepresenteerd" en, zo ging hij verder: "De rede hiervan is dat de nieuwe tekst niet teveel op het grondwettelijke verdrag moest lijken. De Europese regeringen zijn tot overeenstemming gekomen over deze oppervlakkige veranderingen aan de grondwet, opdat deze makkelijker door het volk geslikt zou worden."

Schijnveranderingen

Al dat plak- en knipwerk was noodzakelijk door het Franse en Nederlandse nee tegen de grondwet. Daarom was het van belang dat de Franse en Nederlandse regering iets mee naar huis zouden kunnen nemen dat ze aan het thuisfront als een inhoudelijke overwinning konden verkopen, hoe klein en beperkt dan ook.

De Franse president Sarkozy had in zijn verkiezingscampagne gezegd dat hij voorstander was van een minigrondwet en dat daarover geen nieuw referendum nodig was. Er valt over te discussiëren of het nieuwe verdrag wel of niet als een grondwet aangeduid kan worden, maar in omvang is het niets minder dan de grondwet, dus de term mini is zeker niet van toepassing. Het neoliberale karakter van de grondwet was een belangrijk punt in de Franse neecampagne. Om Sarkozy toch iets te gunnen werd door de 27 regeringsleiders een amendement aangenomen waarin de "vrije en onvervalste concurrentie" uit de doelstelling van de Unie verdween. 'Sarkozy heeft de neoliberale kern eruit gehaald',

was vervolgens de boodschap die in Frankrijk werd uitgedragen. Maar wie het nieuwe verdrag leest ziet in protocol 6 (dat precies dezelfde juridische status heeft als de rest van het verdrag): "De markt binnen de grenzen, zoals bepaald in artikel 3 van het verdrag voor de Europese Unie, bevat een systeem dat een onvervalste concurrentie garandeert." Er is dus niks verdwenen, het heeft gewoon een andere plaats en iets andere formulering gekregen.

De oranje kaart

De Nederlandse regering interpreteert het Nederlandse nee als een stem tegen te veel Europese macht. Daarom kwam zij terug van de onderhandelingen over het nieuwe verdrag met het verhaal dat met het nieuwe verdrag een rem werd gezet op de Europese bemoeizucht. De nationale parlementen zouden nu een rode kaart kunnen trekken. In de grondwet was al een procedure opgenomen die de 'gele kaart' werd genoemd. Die hield in dat als een derde van de nationale parlementen binnen een bepaalde periode de Commissie zou melden dat zij

De PvdA schreef in haar verkiezingsprogramma: "Voor een nieuw (grondwettelijk) verdrag is een nieuw referendum nodig." Maar nadat de PvdA tot de regering was toegetreten, liet ze dit punt vallen.

van mening waren dat een bepaald voorstel niet onder de competentie van Europa valt, de Commissie dit zou moeten heroverwegen.

De rode kaart waarmee de Nederlandse regering thuis kwam behelst dat aan de term heroverwegen 'of intrekken' is toegevoegd. Dat wil zeggen: de commissie kan een voorstel intrekken, maar hoeft dat niet. Na een discussie hierover op zijn weblog¹ moest staatsecretaris Timmermans al snel erkennen dat er niet van een 'rode' maar hooguit van een 'oranje' kaart sprake is. Daar komt bij dat het aantal parlementen dat nodig is voor een dergelijke procedure nu opgetrokken is van een derde tot de helft van alle nationale parlementen. Dus of we hier nu van een half ei of een lege dop moeten spreken?

Geen referenda

De belangrijkste reden om de grondwet te herschrijven en herschikken was dat nieuwe referenda voorkomen moesten worden. Bij de Nederlandse parlementsverkiezingen in november 2006 haalden de partijen die zich in de verkiezingscampagne hadden uitgesproken voor een nieuw referendum een meerderheid in de Tweede Kamer. De PvdA was een van die partijen. Zij schreef in haar verkiezingsprogramma: "Voor een nieuw (grondwettelijk) verdrag is een nieuw referendum nodig." Maar nadat de PvdA tot de regering was toegetreden, liet ze dit punt vallen. Ze zegt nu: omdat er niet van een grondwet sprake is, hoeft er ook geen referendum te komen. Met deze opstelling van de PvdA is er geen meerderheid meer in de Kamer voor een referendum en wordt de kiezer buitenspel gezet.

Wat voor Europa?

Wat is nu het Europa dat ons met dit verdrag wordt geboden? Het is en blijft een neoliberaal Europa waar de onbelemmerde marktwer-

king centraal staat. Het is en blijft een militaristisch Europa dat haar lidstaten verplicht hun militaire inspanningen te vergroten. Het is en blijft een Europa dat de band met de NAVO vastlegt. (Ondanks het feit dat een aantal van haar leden geen NAVO-lid is.) Het is en blijft een ondemocratisch Europa waar de wetgevende, de uitvoerende en rechtsprekende macht niet gescheiden zijn. Het is en blijft een Europa van de regeringen waar de invloed van de burgers minimaal is. Het is en blijft een Europa met als doelstelling van het landbouwbeleid het verhogen van de productiviteit, waarbij noch het behoud van de werkgelegenheid in de landbouw noch de bescherming van het milieu wordt genoemd.

Het enige door de burgers rechtstreeks gekozen orgaan - het Eu-

ropees Parlement - heeft over hele delen van de Europese politiek niets te zeggen en heeft niet het laatste woord over de Europese begroting. Het kan slechts met een tweederde meerderheid de uitvoerende macht (de Commissie) naar huis sturen en kan geen individuele commissarissen wegsturen. De Europese Raad is en blijft het enige orgaan dat over alle Europese wetten (pardon: regelingen) zeggingsmacht heeft.

Ook dit Europese verdrag is zonder enige inspraak van de bevolking in geheime onderhandelingen tot stand gekomen. Er is bewust voor gekozen om de bevolking er buiten te houden en zo veel mogelijk referenda te voorkomen. Zo democratisch is dit Europa.

Willem Bos is coördinator van het Comité Ander Europa.

Wat zij ervan zeggen

"We hebben een hond, maar niemand wil het nog een hond noemen. Dus snijden we de staart eraf, naaien het beest een paar andere oren aan en trekken zijn muil verder open. En als iemand zegt dat het beest nog blaft, zeggen we dat het niet waar is."
De toenmalige Belgische premier Guy Verhofstad over de pogingen om het nieuwe EU-verdrag geen "Grondwet" meer te noemen.

Valéry Giscard d'Estaing: "Ofschoon de Britten, de Fransen en de Nederlanders er op aangedrongen hebben om alle verwijzingen naar het woord grondwet te vermijden, bevat het nieuwe verdrag alle sleutelementen van de grondwet."

José Luis Zapatero, premier van Spanje: "Wij hebben geen enkel belangrijk punt van de Grondwet laten vallen. (...) Dit is zonder twijfel meer dan een gewoon verdrag. Het is een project met het karakter van een oprichting, een verdrag voor een nieuw Europa."

Angela Merkel, bondskanselier van Duitsland: "De inhoud van de grondwet is gehandhaafd, dat is een feit."

Karel De Gucht, toenmalig Belgisch minister van Buitenlandse Zaken: "Het doel van het grondwettelijk verdrag was om leesbaarder te zijn. (...) Het doel van dit verdrag is om onleesbaar te zijn. (...) De grondwet bedoelde duidelijk te zijn, dit verdrag bedoelt onduidelijk te zijn. Dat is een succes."

Margot Wallström, Eurocommissaris: "Het is in essentie hetzelfde voorstel als de oude grondwet."

Anders Fogh Rasmussen, minister-president van Denemarken: "Het goede is dat alle symbolische elementen weg zijn en dat wat er werkelijk toe doet, de kern is gebleven."

Vaclav Klaus, president van Tsjechië: "Er zijn alleen maar cosmetische veranderingen aangebracht, de basistekst is hetzelfde."

Miguel Ángel Moratinos, minister van Buitenlandse Zaken van Spanje: "Ik geloof dat 98 procent van de inhoud van het grondwettelijk verdrag in het nieuwe verdrag staat. De verpakking is veranderd, maar niet de inhoud."

Louis Michel, Eurocommissaris: "Het nieuwe verdrag behoudt dat wat essentieel was in de grondwet."

Giuliano Amato, voormalig Italiaans minister-president: "Kijk, het is absoluut onleesbaar, een typisch Brussels verdrag, niets nieuws, niets voor een referendum."

¹ http://www.nederlandineuropa.nl/weblog_item/799?n=all&PHPSESSID=76c30ae103e4f6597e48f5fa80b144f6#reacties

Global Europe - Competing in the World

De agressieve handelsstrategie van de EU

Excuses, dit artikel gaat niet over het EK of WK, noch over de Olympische Spelen of het Eurovisie Songfestival... Global Europe- Competing in the World is de titel van een document uit 2006 waarin de Europese Commissie de uitgangspunten voor haar handelsstrategie met de rest van de wereld uiteenzet. 'Lekker belangrijk', zullen veel mensen denken. 'Dat is voer voor economen, en ver van m'n bed.' Maar dat is te makkelijk gedacht. De voortschrijdende globalisering brengt dit heel dicht bij huis.

Roeline Knottnerus

In eerste instantie is Global Europe vooral zorgwekkend voor wie zich druk maakt om de ontwikkeling van arme landen. In Global Europe formuleert de Europese Commissie een bijzonder agressieve handelsagenda. Het hoofddoel van de EU is het openbreken van markten in de opkomende economieën van de ontwikkelingslanden. Europa wil daar de positie van onze multinationals en investeerders versterken, niet alleen ten opzichte van de VS en Japan, maar vooral ook om de opkomende grootmachten als China, India en Brazilië het nakijken te geven.

Toegang tot markten

Daarom eist Europa in haar handelsonderhandelingen met bijvoorbeeld Centraal Amerika, de Andeslanden en de landen van de Zuidoost-Aziatische Unie (ASEAN) vergaande liberalisering en deregulering van de markten voor goederen en diensten, zodat de internationaal opererende bedrijven zich makkelijker op die markten kunnen begeven.

Daarbij ziet de EU graag dat regels en voorschriften worden geharmoniseerd in de richting van de

EU-regels: dat geeft het Europese transnationale bedrijfsleven immers onmiddellijk een concurrentievoordeel. De EU wil daarnaast meer rechten voor investeerders en een betere bescherming van Europese bedrijven die zich in die landen vestigen.

Verder verlangt de EU te kunnen meedelen in de lucratieve markt voor overheidsaanbestedingen. Tegelijkertijd wil men wel de know-how van de eigen bedrijven kunnen beschermen. Daarom zet de EU zwaar in op een betere bescherming van intellectueel eigendom en de naleving van het patentrecht. Een bijzonder belangrijk punt – in het licht van aanzwellende consumptiedrift van nieuwe grootmachten als China en India – is daarnaast het veiligstellen van de toegang tot grondstoffen en ruwe materialen.

De EU typeert deze agenda, waarin het eigenbelang van Europa duidelijk voorop staat, als een 'activistische' benadering van vrijhandel. Maar in de retoriek die Europa hanteert, wordt deze benadering aan ons 'verkocht' als zijnde in het belang van de ontwikkeling van arme landen. Want volgens Europa zou dát haar hoogste prioriteit hebben.

Maar dan is het toch typisch dat Europa's inzet bij de handelsonderhandelingen in de ontwikkelingslanden met zoveel argwaan bekeken wordt. Daar zijn niet alleen maatschappelijke organisaties, maar ook steeds meer overheden erg bezorgd over wat liberalisering en onderwerping aan de markt – en daarmee aan machtige transnationale ondernemingen – zal betekenen voor bijvoorbeeld de voedselzekerheid en de toegang tot basisvoorzieningen als water, onderwijs en gezondheidszorg.

Markten stel je open door je importtarieven omlaag te brengen. Maar voor veel arme landen vormen de opbrengsten uit importtarieven een aanzienlijk deel van hun belastinginkomsten. Die zijn erg belangrijk voor de financiering van publieke diensten. Omdat de bevolking arm is en vaak werkzaam in de informele economie, kunnen ontwikkelingslanden dat verlies aan inkomsten uit importtarieven niet opvangen door bijvoorbeeld inkomstenbelasting. Het verlies aan inkomsten uit tarieven als gevolg van marktopenstelling gaat dus maar al te vaak ten koste van de publieke dienstverlening en daar zijn arme mensen het eerst de dupe van.

Ontwikkeling?

Daarnaast betekent liberalisering meestal ook commercialisering. De buitenlandse investeerders die